

Geografia feminista i estudis de gènere aplicats al món rural: una recerca sobre pastores i ramaderes

Anna Ortiz Guitart

En la conferència que l'11 de març del 2022 impartí Federica Ravera, investigadora Ramón y Cajal del Departament de Geografia de la Universitat de Girona, exposà els resultats de la seva recerca sobre canvis ambientals globals i qüestions de gènere en el sector ramader i pastoral, reflexionant també sobre el marc teòric i metodològic feminista i transdisciplinari adoptat.

La geografia i la sociologia rural tenen una llarga trajectòria d'estudis sobre el paper de les dones al món rural, els seus rols i identitats, el seu accés als recursos i la presa de decisions i les relacions de poder que accionen dins i més enllà de les famílies, les explotacions, les comunitats rurals i el sector (només per citar alguns en diferents contextos: Garcia Ramon *et al.*, 1993; Whatmore, 1991; Sachs, 1996; Little, 2002; Pilgeram i Amos, 2015; Shortall, 2017). En els últims anys ha anat també creixent el número d'estudis de geografia rural i ambiental que apliquen perspectives teòriques i metodologies explícitament feministes per estudiar les qüestions de gènere i de interseccionalitat (Little i Panelli, 2003; Reed i Mitchell, 2003; Shortall, 2017; Pini, 2004). No obstant això, les qüestions de gènere en el sector ramader i pastoralisme han rebut escassa atenció en el Nord Global (Garcia Ramon, 1989; Sachs, 1996), malgrat sigui un sector on la participació de les dones està creixent després de dècades de declivi. En el nostre context, això es deu en part a les imatges i estereotips culturals que associen els homes amb la ramaderia; i a la industrialització i intensificació agrària, que, a Catalunya i Espanya, va contribuir a la despoblació rural, l'abandonament de la terra i la masculinització dels espais rurals més

David Tarrasón

marginals, excloent les dones de molts dels seus rols tradicionals, així com de la mà d'obra remunerada en el sector (Camarero i Sampedro, 2008).

A partir d'entrevistes i de tallers participatius amb dones de quatre regions d'Espanya, i amb un cas d'estudi analitzat en profunditat en el Pirineu, explora les diverses identitats de les dones pastores i ramaderes, les seves motivacions per accedir a la professió, les percepcions del canvi global i les seves respostes situades. Aquestes respostes defineixen la seva contribució en la conservació, transformació i abandonament dels sistemes pastorals-ramaders, centrant-se en tres escales d'organització social: la llar/empresa i comunitat local, el sector de la ramaderia extensiva i la societat en general. Els resultats mostren sinèrgies destacades entre els rols de les dones com a guardianes de la tradició i al mateix temps com nous agents de canvi (Baylina *et al.*, 2019). L'anàlisi també revela les contradiccions clau en les pràctiques materials i discursives de les dones; com aquests es configuren a partir de la intersecció d'eixos de diferenciació social com l'edat, la classe, els orígens i l'estatus familiar; i les seves implicacions per a les polítiques i les pràctiques per al foment de la transformació adaptativa dels sistemes de ramaderia extensiva al canvi global.

Referències bibliogràfiques

- BAYLINA, Mireia; Montserrat VILLARINO; Maria Dolors GARCIA RAMON; Maria Josefa MOSTEIRO; Ana Maria PORTO; Isabel SALAMAÑA (2019). "Gender and innovation in the new re-ruralization processes in Spain". *Finisterra* vol. 54, núm. 110, p. 75-91. DOI: <https://doi.org/10.18055/Finis16053>
- CAMARERO, Luis; ROSARIO SAMPEDRO (2008). "Why are women leaving? The mobility continuum as an explanation of rural masculinization process". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 124, p. 73-105. DOI: <https://doi.org/10.2307/40184907>
- GARCIA RAMON, Maria Dolors (1989). "Actividad agraria y género en España: una aproximación a partir del Censo Agrario de 1982". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 14, p. 89-114.
- GARCIA RAMON, Maria Dolors; Montserrat VILARINO; Mireia BAYLINA; Gemma CÀNOVES (1993). "Farm women, gender relations and household strategies on the coast of Galicia". *Geoforum*, vol. 24, núm. 1, p. 5-17. DOI: [https://doi.org/10.1016/0016-7185\(93\)90010-F](https://doi.org/10.1016/0016-7185(93)90010-F)
- LITTLE, Jo; PANELLI, Ruth (2003). "Gender research in rural geography". *Gender, Place & Culture*, vol. 10, núm. 3, p. 281-289. DOI: <https://doi.org/10.1080/0966369032000114046>
- LITTLE, Jo (2002). "Rural geography: rural gender identity and the performance of masculinity and femininity in the countryside". *Progress in Human Geography*, vol. 26, núm. 5, p. 665-670. DOI: <https://doi.org/10.1191/0309132502ph394pr>
- PINI, Barbara (2004). "On being a nice country girl and an academic feminist: using reflexivity in rural social research". *Journal of Rural Studies*, vol. 20, núm. 2, p. 169-179. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2003.08.003>
- REED, Maureen G.; Bruce MITCHELL (2003). "Gendering environmental geography". *The Canadian Geographer*, vol. 47, núm. 3, p. 318-337. DOI: <https://doi.org/10.1111/1541-0064.00025>
- SACHS, Carolyn (1996). *Gendered fields: Rural women, agriculture, and environment*. Boulder: Westview Press.
- SHORTALL, Sally (2017). "Gender and Agriculture", dins: BOCK, Bettina; Sally SHORTALL [eds.]. *Gender and Rural Globalization*. Boston: CAB International.
- WHATMORE, Sarah (1991). *Farming women: Gender, work and family enterprise*. Londres: Macmillan.